›boto, 03.04.2010

Stran: 7
Rubrika: Priloga Večera
Žanr: poročilo
Površina članka: 712 cm^2

Represija ni rešitev

Zakaj je samomorilski terorizem učinkovit in zakaj ga Zahodu ne uspe izkoreniniti, pojasnjuje strokovnjak za terorizem dr. Denis Čaleta, višji vojaški uslužbenec v generalštabu Slovenske vojske

(Robert Balen)

ALEŠ KOCJAN

New York, 11. september 2001. Dve potniški letali, ki ju pilotirajo teroristi, se zaletita v dvojčka Svetovnega trgovinskega centra. Umre 2752 ljudi. Madrid, 11. marec 2004. V seriji štirih eksplozij na mestnih vlakih umre 191 ljudi. London, 7. julij 2005. V štirih eksplozijah na londonskem javnem prevozu v jutranji konici umre 52 ljudi. Moskva, ponedeljek, 29. marca 2010. Samomorilki se razstrelita na dveh postajah moskovske podzemne železnice. Ubitih je 39 ljudi.

Omenjeni napadi imajo nekaj skupnih točk. Vsi so se zgodili v ekonomskih, političnih središčih zahodnega sveta. Vse napade so izvedle teroristične skupine, ki niso del tega sveta. In v vseh napadih je šlo za samomorilski terorizem. Še več, velik del teroristov, ki so v prej omenjenih akcijah žrtvovali sebe za ideologijo, za vero, za ljubezen do svoje etnične skupine, je bilo pripadnikov druge ali celo tretje generacije priseljencev, ki so živele v zahodnem svetu, po večini v Evropi. In končno, mnogi od njih so bili izobraženi ljudje z družinami.

Nasilje ne promovira ničesar

"To je najbrž nenavadno z najinega vidika," se zamisli dr. Denis Čaleta, strokovnjak za varnostne vede, ki kot pomočnik načelnika generalštaba Slovenske vojske dela na strokovnem področju terorizma. "Če pogledamo globlje vzroke, vidimo, da je razslojenost evropske skupnosti zelo problematična. Mnogi predstavniki druge ali tretje generacije priseljencev se še vedno, kljub temu da so se rodili v tem okolju, počutijo odrinjene ali ne morejo dobiti služb, in to kljub visoki izobrazbi. Te težave se nalagajo in ljudje iščejo zatočišče v tem, da se obračajo nazaj h koreninam."

Terorizem je pojav z izrazito negativno konotacijo. Zaradi tega je toliko težje dojeti ideje in cilje, ki nekatere družbene skupine vodijo v teroristična dejanja. Še manj razlikujemo med razmerji, neenakostmi, krivicami, ki krojijo sodobni svet, in vrednostnimi sistemi, ki privedejo do najbolj brutalnega, nedojemljivega upora, ki seje najhujšo možno kolateralno škodo - civilne žrtve. Nemška filozofinja Hannah Arendt je zapisala, da nasilje ne promovira ničesar. "Ne zgodovine ne revolucije, ne napredka, ne reakcije, lahko pa dramatizira krivice in jih predstavi javnosti."

Vsakdo je lahko žrtev terorističnega napada. A vendarle domala vsi mislimo, da se nam to ne more zgoditi. Ker je majhna verjetnost, da prav mi pridemo na vrsto? Da se bomo prav mi znašli v določeni množici ljudi? V tisti skupini, ki bo najbližje podtaknjeni bombi ali samomorilskemu napadalcu?

Preprost in kompleksen

"Te dogodke lahko v prihodnje še pričakujemo. Vprašanje je le, kako pogosto. V moskovskem primeru imamo samomorilski terorizem pojasnjuje Čaleta. Samomorilski terorizem dobiva tudi vedno večjo težo. Zakaj? Najbrž zato, ker je prav zaradi njegove preprostosti tako kompleksen. To pomeni, da se lahko zgodi na vsakem kraju ob vsakem času. Teroristične skupine za to ne potrebujejo velikih sredstev in organizacijskih priprav. Zato je ta oblika napadanja tudi tako privlačna za teroristične skupine.

Izraelski strokovnjak Boaz Ganor je samomorilske napadalce označil kot "pametne bombe". "Usmeriš jo točno na določen kraj, kjer eksploziv razstreli ob točno določenem trenutku." V Izraelu so se zaradi zelo velike obremenjenosti s terorizmom lotili tudi poglobljenih raziskav, s katerimi so poskušali pridobiti podatke, ki so jih kasneje uporabljali za izvajanje bolj učinkovitih ukrepov pri zmanjševanju samomorilskih terorističnih napadov. Raziskave Izraelcev kažejo, da je bilo v Izraelu zgolj 0,5 odstotka terorističnih dejanj povezanih s samomorilskim terorizmom, a je ta mali delež dejanj povzročil več kot 50 odstotkov vseh žrtev terorizma v Izraelu.

Eden od analiziranih primerov kaže na pravilnost trditve, da samomorilski napadalci izbirajo trenutek, ko lahko s svojim dejanjem povzročijo največ žrtev. Samomorilski teroristični napadalec, ki se je kanil razstreliti v neki športni dvorani ob množičnem dogodku, ni mogel priti v dvorano zaradi strogih varnostnih ukrepov, zato se je odločil, da bo dejanje izvedel nekje v bližini. Razstrelil se je na prehodu za pešce, a ne tedaj, ko je čakal, da prečka cesto, temveč tedaj, ko sta se množici ljudi z obeh strani ceste združili na sredini prehoda, da je povzročil več žrtev.

Kult mučeništva

Toda psihološki mehanizmi, ki osebo pripravijo, da se razstreli in s tem pobije čim večje število civilistov, morajo biti strašanski. "Samomorilski terorizem poznamo v vseh okoljih, najmanj pa ga dojemamo in razumemo ravno v zahodni družbi. Medijsko se močno odzivamo na vsak tak napad, ki se dogaja v naši okolici, zlasti zato, ker težko razumemo, da se nekdo odloči žrtvovati življenje za neko idejo," pravi Čaleta in se ozre v zgodovino: "Podobne oblike vidimo tudi v drugi svetovni vojni, denimo, japonske kamikaze."

Različne kulture in religije same po sebi niso vzrok za pojav samomorilskega terorizma, so pa lahko močan vplivni dejavnik. "Zmotno je prepričanje, da je islamska vera neposredno zelo močno povezana kot vzrok za pojavljanje samomorilskega terorizma, čeprav gre v zadnjem obdobju za medijsko izpostavljene primere napadov islamističnih terorističnih skupin, ki pa v te namene zlorabljajo religijo," pravi Čaleta.

Pri vplivu na človeka, da postane samomorilski terorist, gre za

prihaja. Ne nazadnje se v večini teh primerov pojavljajo tudi finančne koristi, predvsem za družine samomorilskih teroristov. Analize izraelskih raziskovalcev so pokazale, da družina samomorilskega terorista dobi med 20.000 in 25.000 dolarji. Čaleta pojasnjuje, da so to v teh okoljih velika finančna sredstva, ki pomenijo preživetje širše družine, zraven tega je v tej kulturi prisoten kult mučeništva, ki so ga z različnimi interpretacijami verskih podlag na tem območju izpilili do te mere, da mladi mučenike častijo kot zvezdnike. "Ravno tako kot zahodnjaški najstniki gledajo na svoje idole iz pop kulture, ki se pojavljajo v množičnih medijih. Isto pomeni mučenik v nekaterih vzhodnjaških okoljih. Njegove slike se pojavljajo povsod. Častijo ga. Mnogi najstniki tako v teh ljudeh vidijo neko privlačnost, kar je lahko deloma razlog za odločitev za samomorilsko dejanje," pojasni Čaleta.

Čečenski terorizem brez družbene podpore

Vendar čečenski terorizem, kateremu smo bili priča v ponedeljkovih napadih v Moskvi, ni tak, kot je terorizem v Palestini in na Bližnjem vzhodu. Čečenci ne poznajo kulta mučeništva. Njihove družine zaradi tega niso posebej častene ali nagrajene. Gre za druge vzroke. Taktika samomorilskih napadov v Čečeniji tudi (še) nima splošne podpore v družbi. "Analize kažejo, da je prisoten tudi faktor prisile. Obstajajo dokazi, da so v posameznih primerih nekatere teroristične organizacije tudi z izsiljevanjem prisiljevale ženske in moške v izvedbo samomorilskih terorističnih napadov. Za to so se uporabljale grožnje po objavi prikrite spolne nagnjenosti, nezaželena nosečnost, odvisnost od mamil. Na splošno velja dejstvo, da so ženske v teh tradicionalnih družbah bolj dojemljive za taka izsiljevanja," razloži Čaleta.

"Zavedati se moramo, da ženske v tej kulturi živijo zelo utesnjeno življenje. Družba jih omejuje, starši jim izbirajo partnerje. Njihova primarna vloga se vidi v družini z veliko manj pravicami kot moški," pojasni sogovornik. Okolje lahko ženske pripravi do tega, da se ujamejo v razdvojeno, disociativno razpoloženje, zaradi katerega so mnogo bolj dovzetne, da postanejo samomorilske teroristke. "In če se ženski še zgodi, da je bila posiljena, v svoji družbeni skupini postane ničvredna. Take ženske zato teroristične skupine pogosto izkoristijo za samomorilske akcije, ker jim v življenju ne preostane več nič drugega. Podobno je z ženskami, katerih možje, sinovi so bili ubiti in zato nimajo niti sredstev za preživetje," še doda Čaleta.

Nevarnost: represija ne odpravlja terorizma

Odziv na večino terorističnih akcij pa je zahodnjaški. Terorizem obravnavamo kot kaznivo dejanje, ne pa kot politično sporočilo ali aktivizem, katerega bi želeli odpraviti z odpravljanjem vzrokov. Namesto tega odgovarjamo z represijo, ki generira nove vzroke za teroristična dejanja. Denis Čaleta meni, da Zahod terorizma s tem ne bo nikoli izkoreninil. "Mednarodna skupnost se še vedno vse premalo osredotoča na odpravljanje osnovnih vzrokov za nastanek terorizma. Tudi Rusija ne bo z represijo odpravila terorizma. Bojimo se lahko, da bodo ti ukrepi po drugi strani deloma delovali celo kontraproduktivno in da bodo potencirali dovzetnost ljudi, da se pridružijo terorističnim skupinam," ugotavlja Čaleta.

Zahod se premalo zaveda nevarnosti razslojenosti in pomanjkanja integracijskih procesov za vse pripadnike družbe, pa naj gre za priseljence z drugih območij ali pa drugo ali tretjo generacijo potomcev prvotnih priseljencev v Evropo, denimo. Preti nam nevarnost, da bo terorističnih

Večer - v Soboto, 03.04.2010

Stran: 7
Rubrika: Priloga Večera
Žanr: poročilo
Površina članka: 712 cm^2

Represija ni rešitev

Zakaj je samomorilski terorizem učinkovit in zakaj ga Zahodu ne uspe izkoreniniti, pojasnjuje strokovnjak za terorizem dr. Denis Čaleta, višji vojaški uslužbenec v generalštabu Slovenske vojske

(Robert Balen)

ALEŠ KOCJAN

New York, 11. september 2001. Dve potniški letali, ki ju pilotirajo teroristi, se zaletita v dvojčka Svetovnega trgovinskega centra. Umre 2752 ljudi. Madrid, 11. marec 2004. V seriji štirih eksplozij na mestnih vlakih umre 191 ljudi. London, 7. julij 2005. V štirih eksplozijah na londonskem javnem prevozu v jutranji konici umre 52 ljudi. Moskva, ponedeljek, 29. marca 2010. Samomorilki se razstrelita na dveh postajah moskovske podzemne železnice. Ubitih je 39 ljudi.

Omenjeni napadi imajo nekaj skupnih točk. Vsi so se zgodili v ekonomskih, političnih središčih zahodnega sveta. Vse napade so izvedle teroristične skupine, ki niso del tega sveta. In v vseh napadih je šlo za samomorilski terorizem. Še več, velik del teroristov, ki so v prej omenjenih akcijah žrtvovali sebe za ideologijo, za vero, za ljubezen do svoje etnične skupine, je bilo pripadnikov druge ali celo tretje generacije priseljencev, ki so živele v zahodnem svetu, po večini v Evropi. In končno, mnogi od njih so bili izobraženi ljudje z družinami.

Nasilje ne promovira ničesar

"To je najbrž nenavadno z najinega vidika," se zamisli dr. Denis Čaleta, strokovnjak za varnostne vede, ki kot pomočnik načelnika generalštaba Slovenske vojske dela na strokovnem področju terorizma. "Če pogledamo globlje vzroke, vidimo, da je razslojenost evropske skupnosti zelo problematična. Mnogi predstavniki druge ali tretje generacije priseljencev se še vedno, kljub temu da so se rodili v tem okolju, počutijo odrinjene ali ne morejo dobiti služb, in to kljub visoki izobrazbi. Te težave se nalagajo in ljudje iščejo zatočišče v tem, da se obračajo nazaj h koreninam."

Terorizem je pojav z izrazito negativno konotacijo. Zaradi tega je toliko težje dojeti ideje in cilje, ki nekatere družbene skupine vodijo v teroristična dejanja. Še manj razlikujemo med razmerji, neenakostmi, krivicami, ki krojijo sodobni svet, in vrednostnimi sistemi, ki privedejo do najbolj brutalnega, nedojemljivega upora, ki seje najhujšo možno kolateralno škodo - civilne žrtve. Nemška filozofinja Hannah Arendt je zapisala, da nasilje ne promovira ničesar. "Ne zgodovine ne revolucije, ne napredka, ne reakcije, lahko pa dramatizira krivice in jih predstavi javnosti."

Vsakdo je lahko žrtev terorističnega napada. A vendarle domala vsi mislimo, da se nam to ne more zgoditi. Ker je majhna verjetnost, da prav mi pridemo na vrsto? Da se bomo prav mi znašli v določeni množici ljudi? V tisti skupini, ki bo najbližje podtaknjeni bombi ali samomorilskemu napadalcu? pojasnjuje Čaleta. Samomorilski terorizem dobiva tudi vedno večjo težo. Zakaj? Najbrž zato, ker je prav zaradi njegove preprostosti tako kompleksen. To pomeni, da se lahko zgodi na vsakem kraju ob vsakem času. Teroristične skupine za to ne potrebujejo velikih sredstev in organizacijskih priprav. Zato je ta oblika napadanja tudi tako privlačna za teroristične skupine.

Izraelski strokovnjak Boaz Ganor je samomorilske napadalce označil kot "pametne bombe". "Usmeriš jo točno na določen kraj, kjer eksploziv razstreli ob točno določenem trenutku." V Izraelu so se zaradi zelo velike obremenjenosti s terorizmom lotili tudi poglobljenih raziskav, s katerimi so poskušali pridobiti podatke, ki so jih kasneje uporabljali za izvajanje bolj učinkovitih ukrepov pri zmanjševanju samomorilskih terorističnih napadov. Raziskave Izraelcev kažejo, da je bilo v Izraelu zgolj 0,5 odstotka terorističnih dejanj povezanih s samomorilskim terorizmom, a je ta mali delež dejanj povzročil več kot 50 odstotkov vseh žrtev terorizma v Izraelu.

Eden od analiziranih primerov kaže na pravilnost trditve, da samomorilski napadalci izbirajo trenutek, ko lahko s svojim dejanjem povzročijo največ žrtev. Samomorilski teroristični napadalec, ki se je kanil razstreliti v neki športni dvorani ob množičnem dogodku, ni mogel priti v dvorano zaradi strogih varnostnih ukrepov, zato se je odločil, da bo dejanje izvedel nekje v bližini. Razstrelil se je na prehodu za pešce, a ne tedaj, ko je čakal, da prečka cesto, temveč tedaj, ko sta se množici ljudi z obeh strani ceste združili na sredini prehoda, da je povzročil več žrtev.

Kult mučeništva

Toda psihološki mehanizmi, ki osebo pripravijo, da se razstreli in s tem pobije čim večje število civilistov, morajo biti strašanski. "Samomorilski terorizem poznamo v vseh okoljih, najmanj pa ga dojemamo in razumemo ravno v zahodni družbi. Medijsko se močno odzivamo na vsak tak napad, ki se dogaja v naši okolici, zlasti zato, ker težko razumemo, da se nekdo odloči žrtvovati življenje za neko idejo," pravi Čaleta in se ozre v zgodovino: "Podobne oblike vidimo tudi v drugi svetovni vojni, denimo, japonske kamikaze."

Različne kulture in religije same po sebi niso vzrok za pojav samomorilskega terorizma, so pa lahko močan vplivni dejavnik. "Zmotno je prepričanje, da je islamska vera neposredno zelo močno povezana kot vzrok za pojavljanje samomorilskega terorizma, čeprav gre v zadnjem obdobju za medijsko izpostavljene primere napadov islamističnih prihaja. Ne nazadnje se v večini teh primerov pojavljajo tudi finančne koristi, predvsem za družine samomorilskih teroristov. Analize izraelskih raziskovalcev so pokazale, da družina samomorilskega terorista dobi med 20.000 in 25.000 dolarji. Čaleta pojasnjuje, da so to v teh okoljih velika finančna sredstva, ki pomenijo preživetje širše družine, zraven tega je v tej kulturi prisoten kult mučeništva, ki so ga z različnimi interpretacijami verskih podlag na tem območju izpilili do te mere, da mladi mučenike častijo kot zvezdnike. "Ravno tako kot zahodnjaški najstniki gledajo na svoje idole iz pop kulture, ki se pojavljajo v množičnih medijih. Isto pomeni mučenik v nekaterih vzhodnjaških okoljih. Njegove slike se pojavljajo povsod. Častijo ga. Mnogi najstniki tako v teh ljudeh vidijo neko privlačnost, kar je lahko deloma razlog za odločitev za samomorilsko dejanje," pojasni Čaleta.

Čečenski terorizem brez družbene podpore

Vendar čečenski terorizem, kateremu smo bili priča v ponedeljkovih napadih v Moskvi, ni tak, kot je terorizem v Palestini in na Bližnjem vzhodu. Čečenci ne poznajo kulta mučeništva. Njihove družine zaradi tega niso posebej častene ali nagrajene. Gre za druge vzroke. Taktika samomorilskih napadov v Čečeniji tudi (še) nima splošne podpore v družbi. "Analize kažejo, da je prisoten tudi faktor prisile. Obstajajo dokazi, da so v posameznih primerih nekatere teroristične organizacije tudi z izsiljevanjem prisiljevale ženske in moške v izvedbo samomorilskih terorističnih napadov. Za to so se uporabljale grožnje po objavi prikrite spolne nagnjenosti, nezaželena "Zavedati se moramo, da ženske v tej kulturi živijo zelo utesnjeno življenje. Družba jih omejuje, starši jim izbirajo partnerje. Njihova primarna vloga se vidi v družini z veliko manj pravicami kot moški," pojasni sogovornik. Okolje lahko ženske pripravi do tega, da se ujamejo v razdvojeno, disociativno razpoloženje, zaradi katerega so mnogo bolj dovzetne, da postanejo samomorilske teroristke. "In če se ženski še zgodi, da je bila posiljena, v svoji družbeni skupini postane ničvredna. Take ženske zato teroristične skupine pogosto izkoristijo za samomorilske akcije, ker jim v življenju ne preostane več nič drugega. Podobno je z ženskami, katerih možje, sinovi so bili ubiti in zato nimajo niti sredstev za preživetje," še doda Čaleta.

Nevarnost: represija ne odpravlja terorizma

Odziv na večino terorističnih akcij pa je zahodnjaški. Terorizem obravnavamo kot kaznivo dejanje, ne pa kot politično sporočilo ali aktivizem, katerega bi želeli odpraviti z odpravljanjem vzrokov. Namesto tega odgovarjamo z represijo, ki generira nove vzroke za teroristična dejanja. Denis Čaleta meni, da Zahod terorizma s tem ne bo nikoli izkoreninil. "Mednarodna skupnost se še vedno vse premalo osredotoča na odpravljanje osnovnih vzrokov za nastanek terorizma. Tudi Rusija ne bo z represijo odpravila terorizma. Bojimo se lahko, da bodo ti ukrepi po drugi strani deloma delovali celo kontraproduktivno in da bodo potencirali dovzetnost ljudi, da se pridružijo terorističnim skupinam," ugotavlja Čaleta.

Zahod se premalo zaveda nevarnosti razslojenosti in pomanjkanja integracijskih procesov za vse